

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ – ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Корольова О.І., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, м. Київ, Україна, korolyovaokiv@meta.ua, orcid.org/0000-0002-3871-0636

Карлова І.О., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, м. Київ, Україна, Irina_108@meta.ua, orcid.org/0000-0002-7943-1975

Бабич Л.М., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, babich_ludmila@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1602-929X

ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVISION OF COST CONTROL OF BUSINESS ENTITIES – THEORY AND PRACTICE

Korolyova O.I., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine, korolyovaokiv@meta.ua, orcid.org/0000-0002-3871-0636

Karlova I.O., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine, Irina_108@meta.ua, orcid.org/0000-0002-7943-1975

Babich L.M., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine, babich_ludmila@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1602-929X

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси «поглинають» все більший сектор вітчизняної економіки. Незважаючи на це, місце України у світовому розподілі праці все ще залишається невизначеним. У майбутньому Уряд [1] робить ставку на розвиток чотирьох пріоритетних галузей, які стануть «локомотивом» для відновлення української економіки:

- 1) military-tech (високотехнологічне озброєння);
- 2) металургія, гірничо-промисловість і машинобудування;
- 3) сільське господарство та харчова промисловість;
- 4) ІТ-галузь.

Як відомо, впровадження нових технологій вимагає якісно нового підходу до організації обліково-аналітичного забезпечення процесу управління. Проблема вдосконалення системи управління витратами, зокрема її стратегічної складової, є особливо актуальною для підприємств України, діяльність яких характеризується високим рівнем витратомісткості та значною частиною збиткових підприємств [2]. Тому, є всі підстави вважати, що назріла потреба в «ревізії» наявного інструментарію обліково-аналітичного забезпечення контролю витрат на предмет його відповідності вимогам сучасних реалій і потреб управління. Окремі аспекти зазначеної проблеми розглянемо у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню обліково-аналітичного забезпечення контролю витрат суб'єктів господарювання приділяється увага багатьох науковців. Різною мірою ця тема розглянута в працях Г.О. Партина [2], А.Г. Загороднього [2], С. В. Голова [7], Н.Ю. Єршової [3], П.О. Куцик [5], С.І. Головацької [5], І. М. Труніної [6], О. В. Онищенко [6], С.Ю. Кучеренко [8], Л.Ю. Леваєвої [8], Л. М. Васильєвої [9] та інших. Однак, все ще залишаються питання, які потребують подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше проблем. Провідні фахівці, які займаються практичними аспектами організації обліково-аналітичного забезпечення контролю витрат суб'єктів господарювання акцентують увагу на окремих проблемах, зокрема: недосконалість нормативно-законодавчої бази обліку і контролю, відсутність науково обґрунтованих нормативів витрачання ресурсів, трудомісткість нормативного методу, недоцільності перерозподілу загальновиробничих витрат між собівартістю виробленої і реалізованої продукції звітного періоду та інші. Однак поза увагою залишається проблема відсутності стратегічного контролю ефективності використання виробничих ресурсів. Втім, така ситуація не відповідає вимогам ефективного управління господарською діяльністю в умовах конкурентного середовища.

Постановка завдання. Головною метою написання статті є аналіз наявного інструментарію обліково-аналітичного забезпечення стратегічного контролю витрат та розробка пропозицій щодо удосконалення показників ефективності використання виробничих ресурсів на вітчизняних підприємствах. В

якості бази дослідження обрано машинобудування, оскільки воно є найбільш складною галуззю, яка забезпечує модернізацію всієї економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Обліково-аналітичне забезпечення – це інтегрована система, що включає бухгалтерський облік, аналіз, контроль діяльності підприємства в розрізі бізнес-процесів і центрів відповідальності з метою прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення виробництва, зниження витрат і підвищення ефективності використання ресурсів для забезпечення довгострокового функціонування та розвитку підприємства. Тобто обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як інструмент для підвищення ефективності управління підприємством [3].

Машинобудування є досить складною й диференційованою галуззю промисловості. Загальним для підприємств всіх її галузей є: складність продукції, що складається із численних деталей і вузлів; послідовність їхньої обробки й зборки в численних цехах заводів і тривалість виробничого циклу. Для правильного розподілення витрат виробництва між номенклатурою виробів та вибору методу калькулювання собівартості продукції, що найбільш повно відповідає специфіці певного підприємства, потрібно чітко усвідомлювати і розуміти: як функціонують різні типи машинобудівних виробництв; які стадії виробничого та технологічного процесів проходить продукція в цехах; що є об'єктом машинобудівного виробництва.

У машинобудуванні розрізняють три основні типи виробництв: масове, серійне та одиничне. Належність виробництва до того чи іншого типу визначається ступінню спеціалізації робочих місць, номенклатурою об'єктів виробництва, формою руху цих об'єктів по робочим місцям [4 с.7].

Масове виробництво характеризується безперервним виготовленням обмеженої номенклатури виробів на вузькоспеціалізованих робочих місцях. Цей тип виробництва дозволяє механізувати та автоматизувати технологічний процес у цілому та організувати його більш економічно.

Серійне виробництво характеризується виготовленням обмеженої номенклатури виробів (деталі виготовляють партіями, а складальні одиниці – серіями), що повторюється через певні проміжки часу, і широкою спеціалізацією робочих місць. Розділення серійного виробництва на велико-, середньо- та дрібносерійне умовне, так як у різних галузях машинобудування при одній і тій же кількості виробів у серії, але при суттєвій різниці їх розмірів, складності та трудомісткості виробництва може бути віднесене до різних типів. За рівнем механізації та автоматизації багатосерійне виробництво наближається до масового, а дрібносерійне до одиничного.

Одиничне виробництво – відзначається виготовленням широкої номенклатури виробів в одиничних кількостях, що повторюється через невизначені проміжки часу, або взагалі не повторюється. Робочі місця при цьому не мають визначеної спеціалізації. Значний процент технологічних операцій виконують вручну.

Виробничий процес – підготовка засобів виробництва та обслуговування робочих місць; отримання та зберігання матеріалів і напівфабрикатів; усі стадії виготовлення деталей машин; транспортування матеріалів, напівфабрикатів, заготовок, деталей та готових виробів; розбирання складаних одиниць і виробів (у разі ремонтування); виготовлення тари; пакування виробів та інші дії, необхідні для їх виготовлення. Виробничий процес виконується в просторі та часі в тісному зв'язку об'єктів і засобів виробництва [4 с.9].

Класифікацію видів виробництва у машинобудуванні розглянемо на рис.1.

Лиття – це отримання заготовки з рідкого металу шляхом заповнення ним порожнини заданої форми з наступним твердненням. Оброблення тисненням – це формоутворення заготовки шляхом пластичного деформування чи відокремлення матеріалу без виходу стружки. Формування – це утворення заготовки з порошкового чи волокнистого матеріалу шляхом заповнення ним порожнини заданої форми з подальшим стискуванням. Гальваноластика – це формування заготовки з рідкого матеріалу шляхом випадання в осад металу з розчину під дією електричного струму. Оброблення різанням – це отримання заготовки шляхом відокремлення поверхневих шарів матеріалу з утворенням стружки. Термічне та хіміко-термічне оброблення полягає в зміні структури та властивостей матеріалу заготовки під дією теплових чи теплових і дифузійних впливів одночасно. Електрофізичне оброблення – це зміна форми та розмірів заготовки внаслідок дії електричних розрядів, магнітострикційного ефекту, плазмового променя, електронного та оптичного випромінювання. Покривання – це утворення на заготовці поверхневого шару зі заданого чужорідного матеріалу [4 с.15].

Частина виробничого процесу, під час якого змінюють і визначають новий стан предмета виробництва, має назву технологічного процесу. Розрізняють технологічні процеси лиття, кування, штампування, пресування, зварювання, склеювання, термічного, хімічного та механічного оброблення заготовок, складання та ремонту виробів. У технологічних процесах виготовлення

заготованок матеріал перетворюється у заготовки шляхом лиття, внаслідок оброблення тисненням, різанням та іншими способами. У процесі термічного оброблення відбуваються структурні перетворення, що змінюють властивості матеріалу заготовки. Технологічний процес складання передбачає створення рознімних і нерознімних з'єднань складових частин виробів (деталей) у більш складному виробі (вузлі, машині). Вид технологічного процесу визначається кількістю виробів, на які він поширюється, та складом технологічної документації. Класифікацію видів технологічних процесів наведено на рис 2.

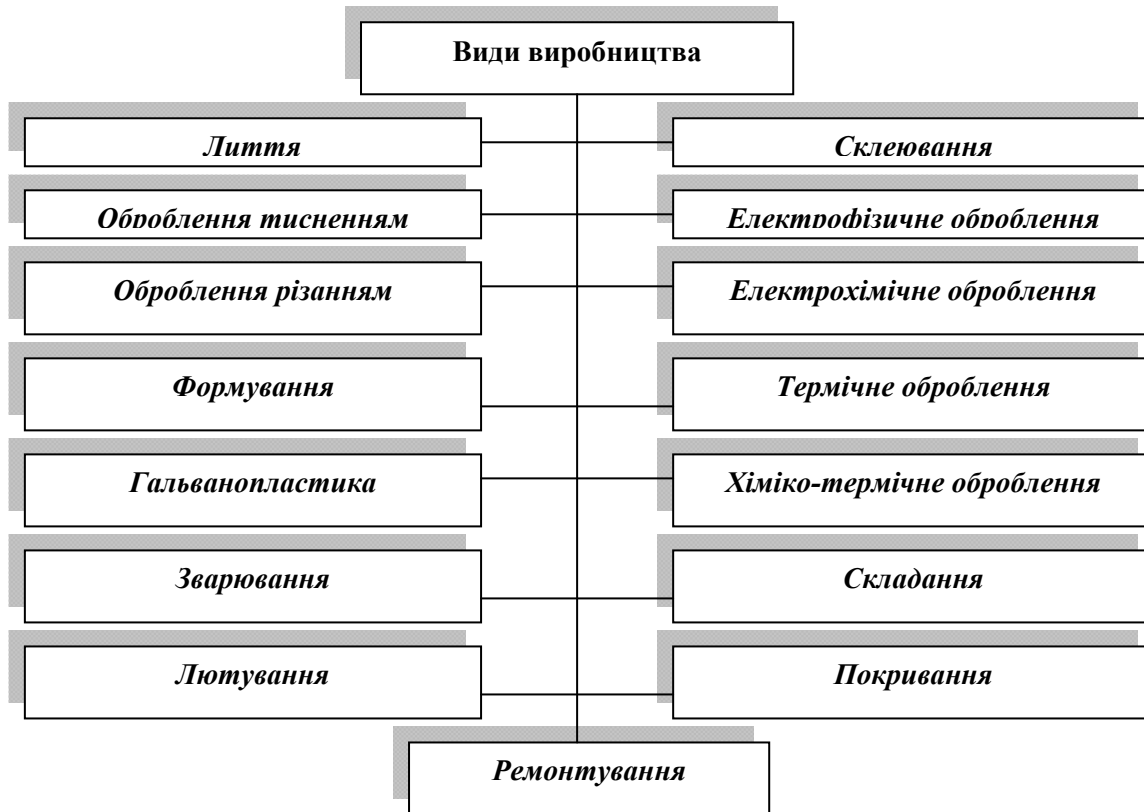

Рисунок 1 – Класифікація видів виробництва у машинобудуванні [4]
 Figure 1 – Classification of types of production in mechanical engineering [4]

Рисунок 2 – Класифікація видів технологічних процесів [4]
 Figure 2 – Classification of types of technological processes [4]

Об'єктом машинобудівного виробництва є виріб. Виробом називається продукт кінцевої стадії виробництва. Ним може бути будь-який предмет або набір предметів виробництва, які підлягають виготовленню або виготовлені на підприємстві, наприклад, зібрана машина або складова частина машини, приладу чи обладнання, що є на даному підприємстві продуктом кінцевої праці. Так, для

тракторного заводу виробом є трактор, для карбюраторного – карбюратор, для автоматичного заводу поршнів – поршень. Залежно від призначення розрізняють вироби основного і допоміжного виробництва.

До виробів основного виробництва належать ті, що призначені для постачання (реалізації), допоміжного виробництва – ті, які виготовляються тільки для власних потреб підприємства. Вироби, призначені для постачання і водночас для власних потреб, належать до виробів основного виробництва.

Вироби основного виробництва поділяються на такі категорії: виготовлені в основному виробництві, отримані в готовому вигляді по кооперації, куповані. ГОСТ 2.101-68 встановлює такі види виробів: деталі, складальні одиниці, комплекси та комплекти (рис.3).

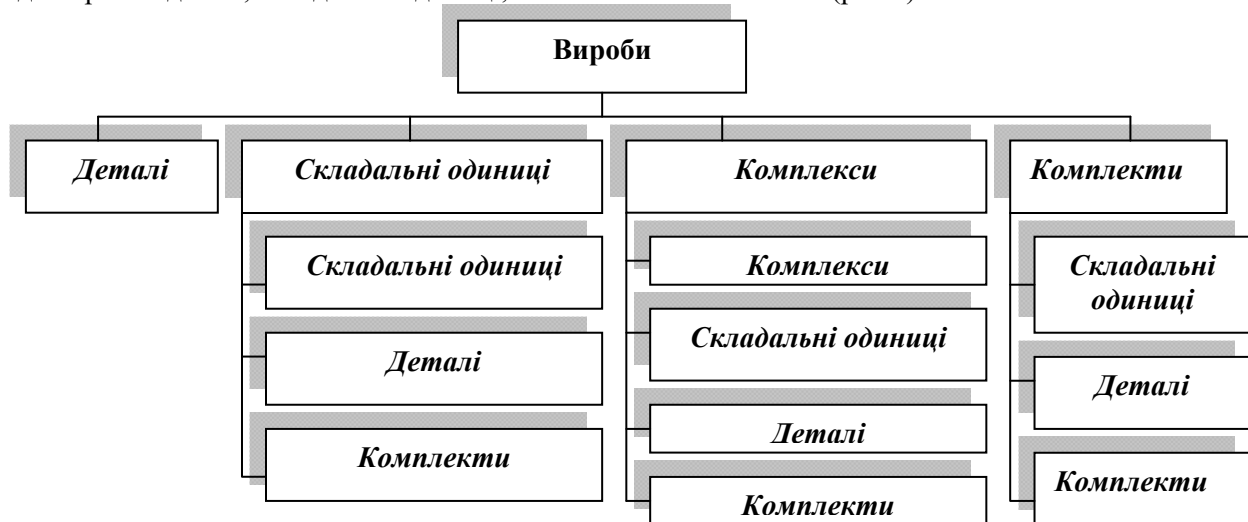

Рисунок 3 – Види виробів та їхня структура [4]

Figure 3 – Types of products and their structure [4]

Організація виробничого обліку передбачає певне групування витрат підприємства. Виробничі витрати слід, по-перше, акумулювати по місцях їх виникнення, по-друге, відносити на конкретну продукцію. При цьому даються різні визначення об'єктів обліку витрат:

1. Під об'єктами обліку виробничих витрат розуміється групування витрат виробництва у поточному обліку, що дає можливість визначити собівартість продукції за її видами, процесами, способами та місцями виробництва;
2. Об'єктами обліку виробничих витрат є вироби, їх окремі частини-вузли, деталі, групи однорідних виробів, виробництва, процеси, фази, стадії, переділи технологічних процесів, окремі операції, замовлення, види діяльності.

Нерідко носії витрат – види продукції (робіт, послуг) ототожнюють з об'єктами калькулювання. При цьому об'єктами калькулювання собівартості є різного ступеню готовності окремі види й одиниці продукції (робіт, послуг) основного і допоміжного підрозділів, технологічних фаз, стадій, переділів виробництва. Об'єкти калькулювання собівартості продукції взаємопов'язані з об'єктами обліку витрат виробництва і можуть збігатися. Однак на практиці у багатьох випадках об'єкти обліку витрат і об'єкти калькулювання не збігаються, що потребує чіткого їх розуміння і відповідного розмежування. Об'єкти обліку витрат і об'єкти калькулювання мають різне призначення та зміст. Якщо під об'єктами обліку витрат розуміють сукупність витрат, то під об'єктами калькулювання – певний вид продукції.

На вибір об'єктів обліку витрат істотно впливають: організація виробництва; технологічні особливості; рівень спеціалізації підрозділів; структура управління підприємством; технічні параметри продукції, що виробляється; система контролю за витратами; ступінь освоєння внутрішньогосподарського розрахунку. Тому номенклатуру об'єктів обліку витрат кожне підприємство розробляє самостійно.

Діючі системи обліку виробничих витрат можна класифікувати за такими ознаками: об'єктами групування (позамовне, попередільне і попроцесне), за повнотою включення загальновиробничих витрат (метод обліку змінних витрат, метод обліку повних витрат), ступенем нормування (фактичні і нормативні витрати), повнотою охоплення процесами (напівфабрикатний і безнапівфабрикатний), кількістю продукції (одно- і багатопродуктовий), місцями виникнення (часткова участь у випуску продукції, виконанні робіт і послуг, попереднє узагальнення витрат та їх подальший розділ за

носіями), способом розподілу непрямих витрат (одно- і багато коефіцієнтний), видом організації (місця виникнення витрат і центри відповідальності), часом складання (плановий і звітний).

В зв'язку з тим, що між об'єктами обліку виробничих витрат і об'єктами калькулювання собівартості одиниці продукції є відмінності, виробничий облік витрат здійснюється в два етапи: облік виробничих витрат та їх розподіл між об'єктами виробничих витрат, аналітичний облік цих витрат і визначення собівартості всієї виробленої продукції; калькулювання собівартості одиниці продукції.

Облік виробничих витрат повинен забезпечити групування витрат за: видами діяльності; видами виробництва (основне, допоміжне); підрозділами (цехами, виробництвами, дільницями); виробами, видами продукції, що виробляється; статтями калькуляції; економічними елементами витрат. Етапи зведеного обліку витрат на виробництво продукції наведено на рис.4.

Рисунок 4 – Організація зведеного обліку витрат і калькулювання собівартості продукції
Figure 4 – Organization of summary accounting of expenses and calculation of production costs

Суттєвим недоліком вітчизняної системи обліку є те, що вона не забезпечує достатньої й оперативної інформації для ефективного управління підприємством. Відсутність інформації про доцільність витрат, їх склад та динаміку, наявні резерви підприємства є серйозною перешкодою для раціонального використання ресурсів, підвищення організаційно-технічного рівня виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку [5].

В П(С)БО 1 зазначено, що метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Взаємозв'язок між рахунками обліку витрат і фінансовою звітністю наведено у табл. 1.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб. Основною ґрунтовною вимогою до стратегічного управління затратами є забезпечення якісної інформаційно-аналітичної підтримки, яка має сприяти розробці та впровадженню управлінських рішень [6].

На нашу думку, в умовах нестабільної економіки з неврегульованою ціновою політикою і відсутністю науково обґрунтованих норм витрат, використання тільки вартісного показника в якості універсального індикатора для проведення порівняльного аналізу роботи різних підприємств, є мало ефективним і сумнівним.

Принцип превалювання сутності над формою полягає в тому, що бухгалтерський облік не є засобом фіксації формальних даних. Головне – правдиво відображувати господарську діяльність та надавати користувачам реальну картину фінансового стану підприємства. Проте більша частина інформації, що стосується витрат виробництва, є конфіденційною і не знаходить відображення в

показниках фінансової звітності. Неможливо визначити з показників фінансової звітності працемісткість, матеріаломісткість та фондомісткість реалізованої продукції. А саме вони і є індикаторами виробничого потенціалу підприємства та свідченням його конкурентоспроможності.

Таблиця 1 – Відображення інформації про витрати виробництва в фінансовій звітності
Table 1 – Display of information about production costs in financial statements

№ п/п	Фінансовий звіт	Код рядка	Рахунок бух.обліку	Примітки
1	Баланс (ф-1)			
	Запаси	1100	23	Сальдо 23 рахунку на кінець звітного періоду
	- Незавершене виробництво			
	- Готова продукція		26	Сальдо 26 рахунку на кінець звітного періоду
2	Звіт про фінансові результати (ф-2)			
	- Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	23,26,90	У разі застосування тільки рахунків класу 8: кредитовий оборот 23 –реалізовано послуги, кредитовий оборот 26-реалізовано готову продукцію, кредитовий оборот 28 – реалізовано товари, або дебетовий оборот 90 рахунку за звітний період
	- Матеріальні затрати	2500	20, 22,80	Кредитовий оборот 20 та 22 рахунків за звітний період в дебет 23 та 91 рахунків, або дебетовий оборот 80 рахунку за звітний період
	- Витрати на оплату праці	2505	66,81	Кредитовий оборот 66 рахунку за звітний період, або дебетовий оборот 81 рахунку за звітний період
	- Відрахування на соціальні заходи	2510	65,82	Кредитовий оборот 65 рахунку за звітний період, або дебетовий оборот 82 рахунку за звітний період
	- Амортизація	2515	13,83	Кредитовий оборот 13 рахунку, або дебетовий оборот 83 рахунку за звітний період
	- Інші операційні витрати	2520	84	Всі інші витрати операційної діяльності, які не відображені в попередніх рядках

З цього слідує, що фінансова звітність в її сучасному вигляді не виконує покладених на неї функцій в повній мірі. Підвищення інформативності фінансової звітності – це одна із багатьох проблем, яку потрібно вирішувати на сучасному етапі розвитку теорії бухгалтерського обліку.

В умовах посилення конкурентної боротьби зростає потреба в нових системах оцінки ефективності, що потребує перегляду ставлення до фінансових показників діяльності.

Як показує дослідження літературних джерел, зазначені проблеми притаманні не лише машинобудуванню чи будь якій іншій галузі, вони мають універсальний характер.

Прихильник теорії багатоцільового бухгалтерського обліку С.Голов пропонує новий підхід до складання фінансової звітності – принцип збалансованості грошових і не грошових вимірників передбачає, що для відображення предмета бухгалтерського обліку на різних рівнях управління і в різних формах звітності слід застосовувати комплекс різноманітних вимірників, які дають змогу сформувати актуальну інформаційну сукупність [7].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку теорії бухгалтерського обліку виникла потреба в нових формах подання економічної інформації, що адекватно відображала б події господарювання, пов'язані не стільки з кількісними та вартісними параметрами виробництва, а і з якісною стороною господарського процесу, обумовленою існуванням певного ринкового середовища, розвитком НТП та появою нових видів активів, що не можуть бути чіткого виміряні грошовим показником.

Всі фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств, доцільно поділити на зовнішні та внутрішні. Під внутрішніми факторами маються на увазі об'єктивні критерії, які визначають можливості підприємства із забезпечення власної конкурентоспроможності. До них належить і виробничо-технологічний потенціал [8].

Для того, щоб показники ефективності виробництва несли дійсно корисну та неупереджену інформацію, розраховувати їх потрібно орієнтуючись не тільки на внутрішні нормативи витрачання

ресурсів, а й на галузеві технологічні нормативи та єдиний еталон по галузі. Для цілей стратегічного управління витратами пріоритетне значення має інформація, яка надходить із зовнішніх джерел і характеризує стан факторів, які знаходяться за межами підприємства, надаючи при цьому прямий або опосередкований вплив на його діяльність в цілому і на витрати зокрема [9]. Це вимагає створення галузевих нормативних баз та єдиної еталонної бази показників по галузі. Зрозуміло, що в умовах машинобудування, коли асортимент продукції постійно оновлюється і змінюється, а технологічні процеси в деяких виробництвах є унікальними, досягти повної відповідності умовам конкретного виробництва та передбачити всі можливі нюанси виробничого процесу майже неможливо. Тому потрібно, абстрагуючись від зайвої деталізації технологічного процесу, взяти за основу створення єдиної еталонної бази показників дані підприємств-лідерів в галузі. Це можуть бути показники світових лідерів з виробництва аналогічної продукції, а можуть бути і вітчизняних підприємств-лідерів. Подібна база дасть уявлення про реальну картину ефективності виробничого процесу на певному підприємстві та вкаже на можливі напрями пошуку резервів його розвитку та економії витрат. Оскільки умови господарювання та рівень впровадження досягнень НТП в різних країнах значно відрізняються, потрібно розуміти, що зазначені показники є досить умовними. Їх призначення – приведення інформації до вигляду, в якому її можна порівнювати та аналізувати.

Пропонуємо, для оцінки ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств, впровадити в практику внутрішнього контролю показники наведені в табл. 2.

Таблиця 2 – Показники ефективності виробничої діяльності підприємств
Table 2 – Indicators of the efficiency of production activity of enterprises

Назва	Формула розрахунку	Характеристика показника
Коефіцієнт наднормативних витрат	$K_{HHB} = \frac{B_{\phi}}{B_{BH}};$ <p>Де: B_{ϕ} – фактичні витрати за плановими цінами; B_{BH} – нормативні витрати за плановими цінами та за внутрішніми нормативами</p>	Цей показник дає уявлення стосовно ефективності внутрішнього нормування на підприємстві та показує економію або перевитрати ресурсів
Коефіцієнт еталонних витрат	$K_{EB} = \frac{B_{\phi}}{B_{EH}};$ <p>Де: B_{ϕ} – фактичні витрати на виготовлення 1-ці продукції за плановими цінами B_{EH} – нормативні витрати на виготовлення 1-ці продукції за плановими цінами та за галузевими нормативами</p>	Цей показник дозволяє визначити наскільки конкурентоспроможне підприємство на внутрішньому ринку

Висновки. Україна інтегрується у світове співтовариство як рівноправний партнер. Цей процес висуває нові вимоги до інформаційного забезпечення процесів управління на різних рівнях менеджменту. Особливу увагу слід приділити розробці інструментарію оцінки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Подолання негативних тенденцій екстенсивного розвитку вітчизняної економіки постає актуальною проблемою сьогодення. В цьому контексті якісне обліково-аналітичне забезпечення управління господарською діяльністю є важливим елементом відродження виробничого потенціалу. Як показало дослідження, роль контролю на підприємствах машинобудування не обмежується суто аналітичними функціями (оцінкою рівня витрат, виявленням невикористаних резервів ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, раціональне управління ними). Не менш важливою ніж зазначені є його стратегічна функція. Контроль є інструментом аналізу конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим, його потрібно орієнтувати не тільки на внутрішнє споживання ресурсів, але і розглядати його як засіб оцінки господарської діяльності з погляду застосованої підприємством технології виробництва. Контролювати ефективність доцільно через співставлення показників суб'єкта господарювання з еталонними значеннями по галузі, що дозволить отримувати неупереджену і достовірну інформацію про ефективність виробничого процесу і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Для підвищення якості інформаційного забезпечення управління господарською діяльністю пропонуємо впровадити в практику внутрішнього контролю витрат показники: коефіцієнт наднормативних витрат і коефіцієнт еталонних витрат. Впровадження зазначених показників дасть можливість контролювати конкурентоспроможність підприємства і оцінювати ефективність виробничого процесу з погляду наближення до еталону, тобто до показників кращих виробників в галузі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Урядовий портал [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-robyt-stavku-na-rozvytok-chotyrokhpriorytetnykh-haluzei-iaki-stanut-lokomotyvom-dlia-vidnovlennia-ukrainskoi-ekonomiky-iuliia-svyrydenko>
2. Партин Г.О., Загородній А.Г. Стратегічне управління витратами підприємства та його інформаційне забезпечення Розвиток обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємств : колективна монографія – Львів: Растр-7, 2019. – С. 207-219.
3. Єршова Н. Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект [Електронний ресурс]/ Економіка і суспільство : електрон. наук. фахове вид. – 2018. – Вип. 14. – С. 894-904. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/128.pdf.
4. Боженко Л.І. Технологія машинобудування – Львів: Світоч, 1996. – 414 с.
5. Куцик П.О., Головацька С.І. Обліковий інструментарій стратегічного управління витратами підприємства. Розвиток обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємств : колективна монографія – Львів: Растр-7, 2019. – С.168 – 189.
6. Труніна І. М., Онищенко О. В. Методичні підходи до управління затратами промислових підприємств [Електронний ресурс]/ електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics» – 2018 . – Вип. 7. – С. 182-191. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/7-2018/UKR/trunina.pdf>
7. Голов С.Ф. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – К., 2011. – №4 – С.3-13.
8. Кучеренко С.Ю., Леваєва Л.Ю. Вплив факторів конкурентоспроможності підприємств а період розвитку цифрової економіки. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції – Полтава : ПДАУ, 2021. – С.62-65 .
9. Васільєва Л. М., Інформаційне забезпечення аналітичних процедур в стратегічному управлінні витратами підприємства. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції – Полтава : ПДАУ, 2021. – С. 151-155

REFERENCES

1. Government portal [Electronic resource] / <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-robyt-stavku-na-rozvytok-chotyrokhpriorytetnykh-haluzei-iaki-stanut-lokomotyvom-dlia-vidnovlennia-ukrainskoi-ekonomiky-iuliia-svyrydenko>
2. G.O. Partyn, A.H. Zagorodnii. Strategic cost management of the enterprise and its information support Development of accounting and analytical support of the enterprise management system: collective monograph – Lviv: Rastr-7, 2019. – P. 207-219.
3. Yershova N.Yu. Improvement of accounting and analytical support for the management of fixed assets of enterprises: strategic aspect [Electronic resource] / N.Yu. Yershova // Economy and society: electronic. of science professional type – 2018. – Issue 14. – pp. 894-904. – Access mode: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/128.pdf.
4. Bozhenko L.I. Engineering technology – Lviv: Svitoch, 1996. – 414 p.
5. Kutsik P.O., Holovatska S.I. Accounting tools for strategic enterprise cost management. Development of accounting and analytical support of the enterprise management system: collective monograph – Lviv: Rastr-7, 2019. – P.168 – 189.
6. Trunina I. M., Onyshchenko O. V. Methodical approaches to cost management of industrial enterprises [Electronic resource]/ electronic scientific publication on economic sciences "Modern Economics" – 2018. – Issue 7. – P. 182-191. – Access mode: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/7-2018/UKR/trunina.pdf>
7. Golov S.F. Theory of multi-purpose accounting // Accounting and auditing. – K., 2011. – No. 4 – P.3-13.

8. Kucherenko S.Yu., Levaeva L.Yu. The impact of factors on the competitiveness of enterprises and the period of development of the digital economy. Accounting, control and analysis in conditions of institutional changes: materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference – Poltava: PDAU, 2021. – P.62-65.

9. Vasilieva L.M., Information support of analytical procedures in the strategic management of enterprise costs. Accounting, control and analysis in conditions of institutional changes: materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference – Poltava: PDAU, 2021. – P. 151-155

РЕФЕРАТ

Корольова О.І. Обліково-аналітичне забезпечення контролю витрат суб'єктів господарювання – теорія і практика / О.І. Корольова, І.О. Карлова, Л.М. Бабич // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Технічні науки». Науковий журнал. – К.: НТУ, 2023. – Вип. 1 (55).

Стаття присвячена обґрунтуванню науково-теоретичних та обліково-аналітичних засад контролю витрат суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – обліково-аналітичне забезпечення контролю витрат в сучасних умовах господарювання.

Мета роботи – метою написання даної статті є аналіз наявного інструментарію обліково-аналітичного забезпечення стратегічного контролю витрат та розробка пропозицій щодо удосконалення показників ефективності використання виробничих ресурсів на вітчизняних підприємствах.

Метод дослідження – теоретичне і нормативно-правове обґрунтування процесів пов'язаних з обліково-аналітичним забезпеченням контролю витрат суб'єктів господарювання.

Процес інтеграції країни у світове співтовариство висуває нові вимоги до інформаційного забезпечення процесів управління на різних рівнях менеджменту. Особливої уваги потребує оцінка конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. В цьому контексті якісне обліково-аналітичне забезпечення управління господарською діяльністю є важливим елементом відродження виробничого потенціалу. Дослідження показало, що роль контролю на підприємствах машинобудування не обмежується суто внутрішніми економічними функціями. Він є інструментом аналізу конкурентоспроможності та оцінки ефективності господарської діяльності з погляду застосованої технології виробництва.

На сучасному етапі розвитку теорії бухгалтерського обліку виникла потреба в нових формах подання економічної інформації, що адекватно відображала б події господарювання, пов'язані не стільки з кількісними та вартісними параметрами виробництва, а і з якісною стороною господарського процесу, обумовленою існуванням певного ринкового середовища, розвитком НТП та появою нових видів активів, що не можуть бути чіткого виміряні грошовим показником.

Контролювати ефективність доцільно через співставлення показників суб'єкта господарювання з еталонними значеннями по галузі, що дозволить отримувати неупереджену і достовірну інформацію про ефективність виробничого процесу і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Для підвищення якості інформаційного забезпечення управління господарською діяльністю запропоновано впровадити в практику внутрішнього контролю показники: коефіцієнт наднормативних витрат і коефіцієнт еталонних витрат. Впровадження зазначених показників дозволить контролювати конкурентоспроможність підприємства і оцінювати ефективність виробничого процесу з погляду наближення до показників кращих виробників в галузі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ВИТРАТИ, МАШИНОБУДУВАННЯ, ВИРОБНИЦТВО, СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ОБЛІК, КОНТРОЛЬ, ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ОБЛІКУ, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЕТАЛОННІ ПОКАЗНИКИ.

ABSTRACT

Korolyova O.I., Karlova I.A., Babich L.M. Accounting and analytical provision of cost control of business entities – theory and practice. Visnyk National Transport University. Series «Technical sciences». Scientific journal. – Kyiv: National Transport University, 2023. – Issue 1 (55).

The article is devoted to the substantiation of the scientific-theoretical and accounting-analytical principles of cost control of business entities in modern conditions.

The object of the research is accounting and analytical provision of cost control in modern economic conditions.

The purpose of the work – the purpose of writing this article is to analyze the available tools for accounting and analytical support for strategic cost control and to develop proposals for improving indicators of the efficiency of the use of production resources at domestic enterprises.

The research method is a theoretical and legal justification of the processes related to the accounting and analytical provision of cost control of economic entities.

The process of integration of the country into the world community puts forward new requirements for information support of management processes at different levels of management. The assessment of the competitiveness of economic entities requires special attention. In this context, high-quality accounting and analytical support for the management of economic activity is an important element of the revival of production potential. The study showed that the role of control at machine-building enterprises is not limited to purely internal economic functions. It is a tool for analyzing competitiveness and evaluating the efficiency of economic activity from the point of view of the applied production technology.

At the current stage of the development of accounting theory, there is a need for new forms of presentation of economic information that would adequately reflect economic events related not so much to the quantitative and cost parameters of production, but also to the qualitative side of the economic process, due to the existence of a certain market environment, development NTP and the emergence of new types of assets that cannot be clearly measured by a monetary indicator.

It is expedient to control the efficiency by comparing the indicators of the economic entity with reference values in the industry, which will allow to receive unbiased and reliable information about the efficiency of the production process and the competitiveness of the economic entity. In order to improve the quality of information support for the management of economic activity, it is proposed to introduce the following indicators into the practice of internal control: the ratio of above-standard costs and the ratio of reference costs. The implementation of these indicators will allow to control the competitiveness of the enterprise and evaluate the efficiency of the production process from the point of view of approaching the indicators of the best manufacturers in the industry.

KEY WORDS: COSTS, ENGINEERING, PRODUCTION, ENTITIES OF MANAGEMENT, ACCOUNTING, CONTROL, GENERAL THEORY OF ACCOUNTING, FINANCIAL STATEMENTS, EFFICIENCY, BENCHMARK INDICATORS.

АВТОРИ:

Корольова Оксана Іванівна, Національний транспортний університет, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, e-mail: korolyovaokiv@meta.ua, orcid.org/orcid id/0000-0002-3871-0636

Карлова Ірина Олександрівна, Національний транспортний університет, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, e-mail: Irina_108@meta.ua, тел. +380985344242, Україна, 02090, м. Київ, вул. Пращька, 3, кв.195. orcid id/0000-0002-7943-1975

Бабич Людмила Миколаївна, Національний транспортний університет, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, e-mail: babich_ludmila@ukr.net, тел. +380972727535, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, к. 424, orcid.org/0000-0003-1602-929X.

AUTHORS:

Korolyova Oksana I., National Transport University, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit, e-mail: korolyovaokiv@meta.ua, orcid.org/orcid id/0000-0002-3871-0636

Karlova Irina A., National Transport University, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit, e-mail: Irina_108@meta.ua, orcid id/0000-0002-7943-1975

Babich Ludmila M., National Transport University, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit, e-mail: babich_ludmila@ukr.net, tel. +380972727535, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Omelyanovich-Pavlenka, 1, room 424, orcid.org/0000-0003-1602-929X.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Базилюк А.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри фінансів, обліку і аудиту, Київ, Україна.

Парасій-Вергуненко І.М., доктор економічних наук, Державний торгово-економічний університет, професор кафедри "Фінансового аналізу та аудиту", Київ, Україна

REVIEWER:

Bazyliuk A.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Transport University, professor, department of finances, account and audit, Kyiv, Ukraine.

Parasii-Verhunencko I.M., Ph.D., Economics (Dr.), State University of Trade and Economics, Professor of the Department of "Financial Analysis and Audit", Kyiv, Ukraine.